

Granskningsversion
2018-12-17

Inventering av skyddsvärda träd

Kartering av värdefulla, skyddsvärda och särskilt skyddsvärda träd vid och omkring Fasanvägen, Tyresö kommun

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställare: Tyresö kommun

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Uppdragsansvarig och kvalitetsgranskning: Kristina Ask

Medverkande: Rikard Anderberg, Raul Vicente, Emma Holmberg, Fingal Gyllang

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen AB

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 7752

Bilder på framsidan visar senvuxna tallar i norra delen av utredningsområdet.

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	6
Metodik	6
Osäkerhet i bedömningen av trädålder	6
Klassning av skyddsvärda träd	7
Naturvärden kopplat till gamla träd	9
Död ved	9
Hålträd och mulmträd	10
Rödlistade arter som indikerar skyddsvärda trädmiljöer	11
Känslighet	14
Referenser	16
Bilaga 1. Karta över inmätta tallar	
Bilaga 2. Kartor över inmätta ekar	
Bilaga 3. Karta över övriga träd	
Bilaga 4. Metodik för kartering av särskilt skyddsvärda träd	

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Tyresö kommun genomfört en kartering av skyddsvärda träd vid och omkring Fasanvägen, Brevik, Tyresö kommun.

Målet med utredningen har varit att sammanställa kunskap om områdets värdefulla träd. Syftet har varit att skapa ett kunskapsunderlag för en landskapsanalys.

Inventeringsområdet utgörs till stor del av ett villaområde med inslag av naturmark, främst i form av hållmarker och med mindre ytor dominerade av lövskog. Hållmarkerna domineras av gamla tallar, men inslag av ek, lind och andra trädslag förekommer också, troligen i skogsbestånd som historiskt har utgjort betesmark (utmarksbeten).

Sammanlagt mättes 997 träd in. Av dessa träd bedömdes 278 vara särskilt skyddsvärda (klass 1). Det rör sig främst om, 207 stycken, mycket gamla tallar och/eller tallar med utvecklade håligheter i huvudstammen. 39 stycken är grova ekar där ett fåtal är hålträd med mulmförekomster eller hyser förekomster av rödlistade- eller naturvårdsarter.

Träd av klass 1 är särskilt skyddsvärda. Dessa träd är särskilt värdefulla för att bibehålla en biologisk mångfald i trädmiljöer och kan ofta hysa en värdefull fauna med rödlistade arter. Naturvårdsverket rekommenderar samråd kring träd äldre än 200 år om det planeras åtgärder som bedöms påverka trädet

719 träd bedömdes vara skyddsvärda (klass 2). Majoriteten av dessa (587 stycken) var gamla tallar som främst förekom i skogs- eller hållmarker i området. Även ek (60 stycken) och asp (26 stycken) förekom tämligen allmänt.

Träd av klass 2 bedöms som skyddsvärda och är nära att bli särskilt skyddsvärda träd. Till denna kategori kan träden till exempel utgöras av sådana som är 150–199 år gamla. Dessa träd har redan utvecklat höga naturvärden och bedöms också vara väldigt värdefulla för att bibehålla en hög biologisk mångfald i ett skogsbestånd.

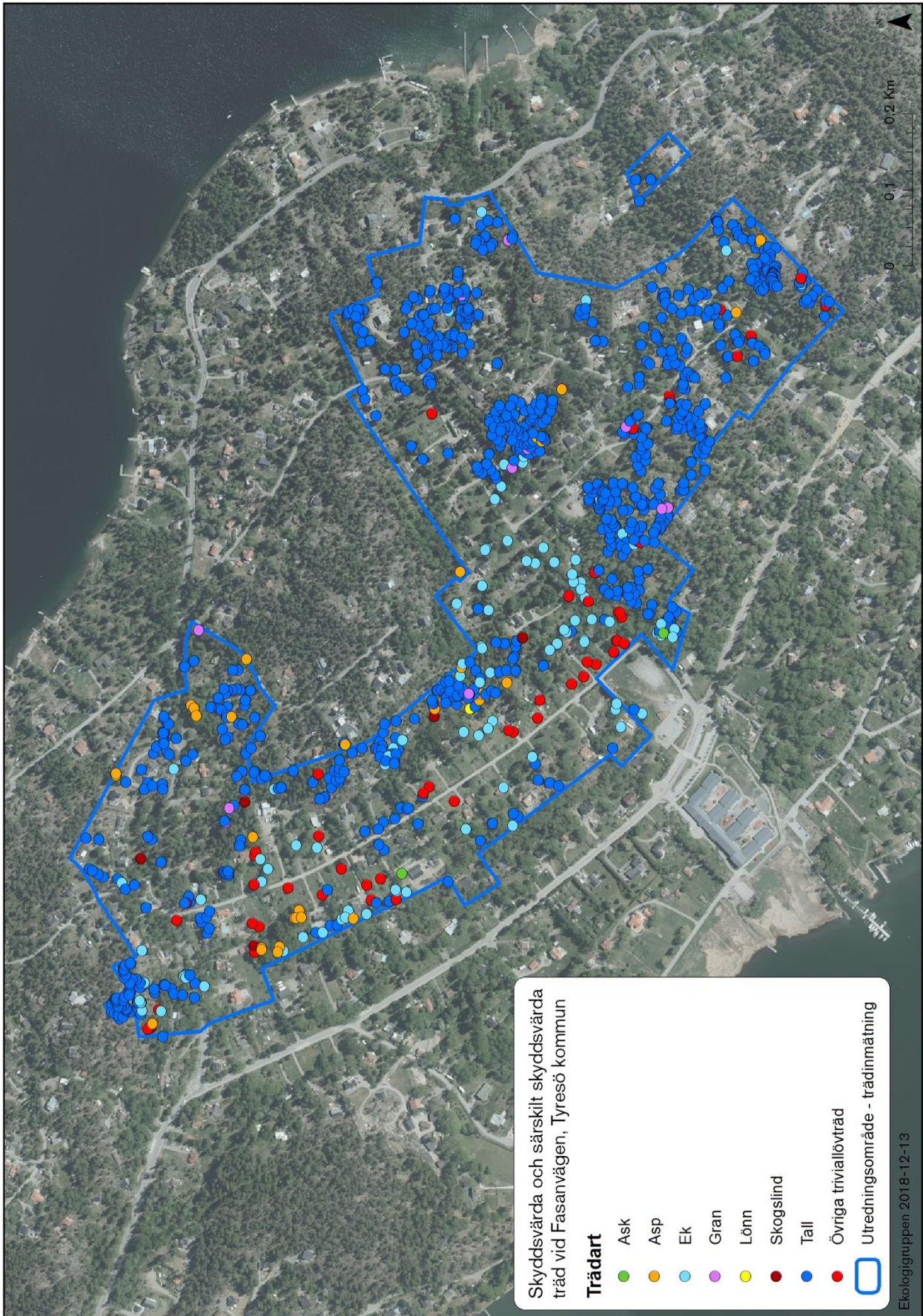
I området har elva rödlistade arter knutna till träd påträffats i samband med trädkarteringen. En är av dessa, tallharticka, är rödlistad i kategori starkt hotad, EN. Arten är mycket sällsynt och fyndet var det första för Tyresö kommun. De resterande tio arterna, till exempel tallticka, ekticka, stor aspticka och rosa skärelev, är samtliga rödlistade i kategori nära hotad, NT.

Inom det inventerade finns stor förekomst av skyddsvärda (klass 2) och särskilt skyddsvärda (klass 1) träd. Klass 1-träd har högre naturvärden än klass 2-träd och bör prioriteras och sparas vid en eventuell exploatering. Träd som hyser naturvårdsarter, hålträd och träd med mulmbildning är också viktiga att bevara.

Gamla ekar är generellt ovanliga, både på nationell och internationell nivå, och är viktiga att prioritera och bevara. Inom utredningsområdet och på regional nivå är gamla ekar ovanligare än gamla tallar.

Beroende på trädslag är skyddsvärda träd olika vanliga i olika delar av landet. Hur ofta skyddsvärda träd av olika arter påträffas beror dels på vilken geografisk region som inventeras, men även vilken art det handlar om. Ekar av klass 1 och 2 är ovanliga i Sverige, även om de har en ganska rik förekomst i Stockholms kommun. Gamla och grova ekar är alltid mycket värdefulla och många arter är knutna till dessa gamla träd. Skyddsvärda tallar är ganska vanligt förekommande i Stockholms kommun och län, men är relativt ovanliga i Sverige i övrigt.

Orsaken till att bland annat tall dominerar så starkt bland de skyddsvärda träden är att de ofta växer på riktigt magra substrat exempelvis hållmarker som inte utsatts för skogsbruk samtidigt som de sällan utsätts för rötangrepp.

Figur 1. Karta över inventeringsområdet och förekomster av särskilt skyddsvärda och skyddsvärda träd. För detaljerade kartor över påträffade tallar, ekar och övriga trädslag hänvisas till bilaga 1, 2 och 3.

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Tyresö kommun genomfört en kartering av skyddsvärda träd vid och omkring Fasanvägen, Brevik, Tyresö kommun.

Målet med utredningen har varit att sammanställa kunskap om områdets värdefulla träd. Syftet har varit att skapa ett kunskapsunderlag för en landskapsanalys.

Uppdragsansvarig och kvalitetsgranskare för detta uppdrag har varit Kristina Ask. Fältarbetet genomfördes av Rikard Anderberg, Raul Vicente, Emma Holmberg och Fingal Gyllang. Framställande av kartor och författande av rapport gjordes av Rikard Anderberg och Fingal Gyllang.

Metodik

Kartläggning av skyddsvärda träd har skett vid och omkring Fasanvägen och omfattas både av tomt- och naturmark. Metodiken för inventering av särskilt skyddsvärda träd följer Naturvårdsverkets standard (Naturvårdsverket, 2004) med ytterligare komplettering av Ekologigruppen (bilaga 4). Denna inventering innehåller dock ett avsteg från gängse metodik eftersom träd av klass 3, värdefulla träd, inte har mätts in som punktobjekt. När träd av klass 3 eller efterföljare (träd som inom snar framtid uppnår status som skyddsvärda, klass 3) till dessa har påträffats har istället mindre ytor skapats med en uppskattning om hur många träd det rör sig om. Dessa ytor har främst behandlat ädellövträd som ek, lind och lönn, samt fruktträd. När det gäller värdefulla tallar (klass 3) är de så vanligt förekommande i vissa delar i området varför inte något uppskattat antal är angett. Tall är skogsbildande och därför finns ersättningsträd överallt.

I inventeringen har bland annat tr addediameter mätts in, förekomst av håligheter, mulmbildning, samt eventuella förekomster av rödlistade arter på träd noterats.

Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer ska åtgärder som påverkar särskilt skyddsvärda träd ske i samråd med Länsstyrelsen.

Fältinventeringen genomfördes 5, 6 och 11 december 2018.

Befintlig kunskap om områdets biologiska värden knutna till träd har eftersökts i följande databaser och litteratur:

- Artportalen (sökdatum 2018-12-06)
- Trädportalen (sökdatum 2018-12-14)
- Naturvärdesinventering Fasanvägen. NVI enligt SIS-standard på detaljeringsgrad medel och med tillägg av naturvärdesklass 4 (Ekologigruppen 2018).

Fullständiga webbadresser eller litteraturhänvisning finns i rapportens källförteckning.

Osäkerhet i bedömningen av trädålder

Viss osäkerhet finns i bedömningen av trädålder främst när det gäller senvuxna träd.

Klassning av skyddsvärda träd

Träden har tilldelats en skyddsvärdesklass enligt en tvåradig skala (klass 1–2). Klassning av träd har baserats på Naturvårdsverkets metodik för särskilt skyddsvärda träd (klass 1) (Naturvårdsverket, 2004). Metodiken har vidare kompletterats av Ekologigruppen för att omfatta träd som också är av värde för bland annat den biologiska mångfalden i form av skyddsvärda träd (klass 2), (bilaga 4, Ekologigruppen, 2017). För ädellövträd och fruktträd som bedöms vara värdefulla (klass 3) har antalet uppskattats och avgränsats i mindre objekt. För mer information hänvisas till stycket om metodik.

Sammanlagt mättes 997 träd in. Av dessa träd bedömdes 278 vara särskilt skyddsvärda (klass 1) och 719 träd vara skyddsvärda (klass 2). I bilaga 1, 2 och 3 finns kartor över inmätta tallar, ekar och övriga trädslag.

Tabell 1. Tabellen visar alla inmätta träd av klass 1 och klass 2, samt trädslag.

Trädslag	Klass 1-Särskilt skyddsvärda träd	Klass 2-skyddsvärda träd	Summa
Apel	11	9	20
Ask	1	1	2
Asp	6	26	32
Ek	39	60	99
Gran	1	10	11
Klibbal	1	–	1
Körsbär	–	1	1
Lönn	–	1	1
Oxel	1	1	2
Skogslind	4	1	6
Sälg	3	9	12
Tall	207	587	796
Vårtbjörk	4	13	17
Totalsumma	278	719	997

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Totalt har 278 särskilt skyddsvärda träd identifierats inom utredningsområdet. Det rör sig främst om, 207 stycken, mycket gamla tallar och/eller tallar med utvecklade håligheter i huvudstammen. 39 stycken är grova ekar där ett fåtal är hålträd med mulmförekomster eller hysar förekomster av rödlistade- eller naturvårdsarter.

Träd av klass 1 är särskilt skyddsvärda. Dessa träd är särskilt värdefulla för att bibehålla en biologisk mångfald i trädmiljöer och kan ofta hysa en värdefull fauna med rödlistade arter. Naturvårdsverket rekommenderar samråd kring träd äldre än 200 år om det planeras åtgärder som bedöms påverka trädet (Naturvårdsverket 2016): ”Om en åtgärd på ett särskilt skyddsvärd träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna in en anmälan för samråd hos länsstyrelsen”.

Särskilt skyddsvärda träd (klass 1)

Med särskilt skyddsvärda träd avses följande (Naturvårdsverket 2004):

- Jätteträd; träd ≥ 1 meter i diameter.
- Mycket gamla träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- Grova hålträd; träd $\geq 0,4$ meter på det smalaste stället upp till brösthöjd med utvecklad hållighet i stam (eller gren).

Skyddsvärda träd (klass 2)

Totalt påträffades 719 skyddsvärda träd. Majoriteten av dessa (587 stycken) var gamla tallar som främst förekom i skogs- eller hällmarker i området. Även ek (60 stycken) och asp (26 stycken) förekom tämligen allmänt.

Träd av klass 2 bedöms som skyddsvärda och är nära att bli särskilt skyddsvärda träd. Till denna kategori kan träden till exempel utgöras av sådana som är 150–199 år gamla. Dessa träd har redan utvecklat höga naturvärden och bedöms också vara väldigt värdefulla för att bibehålla en hög biologisk mångfald i ett skogsbestånd.

Värdefulla träd (klass 3) och efterföljare

Träd av klass 3 och efterföljare mättes inte in som punktobjekt. Istället uppskattades antalet klass 3-träd och avgränsades i mindre objekt. Det handlade främst om ädellövträd som ek, lind och lönn. Tall bedömdes vara så vanligt förekommande i skogs- och hällmarksmiljöerna i området varför inte något uppskattat antal är angett. Tall är skogsbildande och därför finns ersättningsträd överallt.

Träd av klass 3 hör till kategorin värdefulla träd. Dessa träd är så kallade efterföljare till träd av klass 1 och 2. Enkelt förklarar utgör de värdefulla träden sådana som på relativt kort sikt kommer att få höga naturvärden. De utgör ersättare för de gamla träden i ett område, och beräknas kunna utveckla högre naturvärden med tiden om de lämnas.

Figur 2. Bilden visar gamla tallar i norra delen av utredningsområdet.

Naturvärden kopplat till gamla träd

Ett gammalt träd utvecklar ofta karaktär och strukturer som gynnar en biologisk mångfald. Gamla träd utvecklar ofta håligheter, stamskador med vedblottor och döda grenar som kan bli hemvist för många arter. Eftersom gamla träd generellt sett är en bristvara i dagens skogar är många arter knutna till dessa strukturer hotade.

Träd som växer i solbelyst läge, till exempel på hållmarker och i brynmiljöer kan ofta hysa en intressant insektsfauna.

Död ved

Ju äldre ett träd blir desto mer död ved kommer den att bilda. Ett gammalt träd är ofta i viss mån både levande och död. Det döda på trädet utgörs av partier där man har vedblottor, till exempel från gamla sårskador som sakta läkt eller i form av döda grenar (figur 3). Död ved finns alltså även på levande och friska träd. Den döda veden är ett ålderstecken, en påminnelse om vilka skador trädet har överlevt.

Den döda eller blottade veden är ett viktigt substrat (livsförutsättning) för flera rödlisade svampar och utgör även en hemvist för många naturvårdsintressanta insekter.

Figur 3. Exempel på en vedblotta med insektsnag. Många ovanliga insekter kräver denna miljö för att leva. Notera det bruna fnaset överst i vedblottan, detta är så kallad mulmbildning. Fotot är taget på Värmdö.

Hålträd och mulmträd

Gamla träd utvecklar också ofta hål. Hålbildning uppkommer på olika sätt. Oftast bildas hål i samband med skador på träden, till exempel vid grenbrott eller vid en avkapad gren (figur 3 och 4). Hålen kan börja med att en insekt gnager en gång, som efter flera insektsangrepp och med hjälp av nedbrytande svampar blir större och större. I dessa hål börjar bildningen av mulm (finfördelade, nedbrutna djur och växtdelar).

Hålträden blir ett grottsystem i miniatyr där en myriad av organismer förekommer. Flera insekter och andra leddjur är speciellt anpassade för den unika miljön. Flera av dessa är rödlistade.

Figur 4. Exempel på påbörjad hålbildning på hästkastanj. Hålet har bildats i en sårkada där en grövre gren har kapats av. Hålet i vedblottan blir gradvis större då svampar etablerar sig och bryter ned veden. Fotot är taget i Eskilstuna stadspark.

Figur 5. Bilden visar den rödlistade (NT) arten ekticka som här växer på en gammal, senvuxen ek. Detta träd har träd-ID 188.

Enkelt kan sägas att ju äldre träd tillåts bli, desto fler skrymslen och vrår får de. Skrymslena blir mikrohabitat och hem för många organismer att vistas i. Många organismer är helt beroende av dessa unika mikrohabitat för att överleva.

Sammanfattat kan man säga att ju äldre ett träd tillåts bli desto högre naturvärden kommer det att få. Vilket i sin tur innebär att trädet blir hemvist åt fler organismer.

Rödlistade arter som indikerar skyddsvärda trädmiljöer

I området har elva rödlistade arter påträffats i samband med trädinventeringen (tabell 2). En är av dessa, tallharticka, är rödlistad i kategori starkt hotad, EN. De resterande tio arterna är samtliga rödlistade i kategori nära hotad, NT.

Tabell 2. Tabellen visar de rödlistade arterna knutna till gamla träd. RL = rödlistningskategori: EN-Starkt hotad, NT-Nära hotad.

Arter	Vetenskapligt namn	Artgrupp	RL	Signalvärde	Källa
Tallharticka	<i>Onnia triquetra</i>	Storsvampar	EN	Mycket högt	Ekologigruppen
Ekticka	<i>Phellinus robustus</i>	Storsvampar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Jättesvampmal	<i>Scardia boletella</i>	Insekter	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Oxtungssvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	Storsvampar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Parknål	<i>Chaenotheca hispidula</i>	Lavar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Reliktbock	<i>Notorhina muricata</i>	Insekter	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	Lavar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Skeppsvarvsfluga	<i>Lymexylon navale</i>	Insekter	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Skuggorangelav	<i>Caloplaca lucifuga</i>	Lavar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	Storsvampar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	Storsvampar	NT	Mycket högt	Ekologigruppen

Rödlistan

Rödlistan för Sverige utarbetas av ArtData-banken. Den senaste rödlistan publicerades 2015. Rödlistan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistningskategorier beroende på artens status. Det finns sju kategorier:

(RE) försvunnen, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (LC) livskraftig, (DD) kunskapsbrist.

Arter påträffade på tall

Tallharticka noterades med en fruktkropp på en rot på en gammal tall. Arten, som är mycket sällsynt, är knuten till gamla tallar och hotas av avverkning av äldre tallbestånd. Fyndet under inventeringen var det första för Tyresö kommun.

Reliktbock noterades på 17 tallar i området. Såväl färska som gamla gnagspår påträffades. Reliktbock hör till skalbaggsfamiljen långhorningar. Den är knuten till solbelysta tallar, oftast sådana som är över 150 år gamla (figur 7).

Tallticka påträffades på 51 träd i området, framförallt på hällmarkerna där förekomsten av gammal tall är riklig. Den växer vanligtvis på tallar som är över 150 år och indikerar tallar med höga naturvärden. Arten är inte direkt ovanlig inom Tyresö kommun.

Arter påträffade på ek

Tre arter knutna till gamla ekar har också hittats, vedsvampen ekticka (NT), oxtungssvamp (NT), och skalbaggen skeppsvarvsfluga (NT). Tre arter som ofta påträffas på ek som också noterades var parknål (NT), rosa skärelav (NT) och skuggorangelav (NT).

Ekticka (figur 5) är knuten till gamla ekar och kontinuitet av detta substrat. Arten påträffades på tolv träd. Arten har troligen relativt dålig spridningsförmåga och förekommer främst i kärnområden med gammal ek.

Oxtungssvamp är en vedlevande svamp som växer nästan uteslutande på flerhundraåriga jätteekar i kulturlandskapet. Arten kan dock leva kvar på dessa träd även om omgivning utvecklas mot mer slutna bestånd. Arten indikerar förekomster av gamla ekar som ofta hyser ett stort antal sällsynta och rödlistade arter kopplade till solöppna miljöer. Samtliga träd med oxtungssvamp bör klassas som skyddsvärda och om behov föreligger, frihuggas för att gynna arter kopplade till öppna miljöer. Arten påträffades på två ekar under inventeringen.

Skeppsvarvsfluga är en skalbagge knuten till äldre ekar och spår av arten noterades på en ek i samband med inventeringen. Man hittar gnagen på barklös, hård ved ofta på grövre ekar. Arten är en bra indikator på riktigt värdefulla ekmiljöer och man hittar ofta många andra rödlistade insekter där den finns. Arten är en så kallad nyckelart, då ett flertal starkt hotade skalbaggsarter lever i artens larvgångar.

Parknål växer främst på gamla ädellövträd, men ofta på ek. Arten hotas av igenväxning av ekmiljöer och avverkning av grova träd. Parknål noterades på en ek.

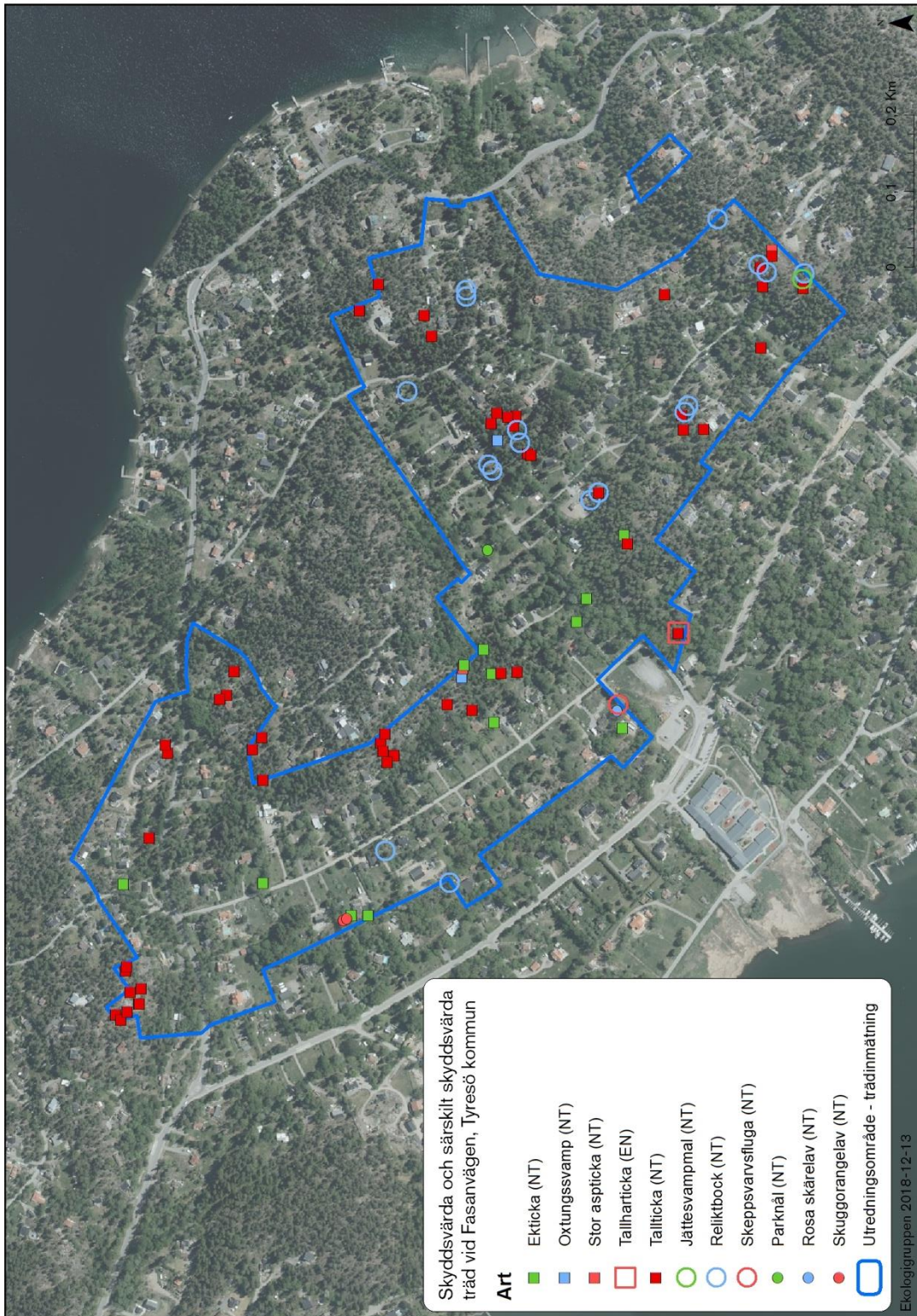
Rosa skärelav påträffades på en ek under inventeringen. Arten förekommer framförallt i miljöer med lång trädkontinuitet, ofta på ek men kan även uppträda på andra trädslag som bok, ask och asp. Rosa skärelav hotas när gamla ek- och/eller ädellövträdsmiljöer avverkas.

Skuggorangelav växer främst på grova ekar i halvöppna miljöer. Liksom ovanstående arter hotas skuggorangelav när miljöer med grova ekar växer igen eller avverkas. I samband med inventeringen noterades arten på två ekar.

Övriga

Stor aspticka påträffades på två aspar i utredningsområdet. Arten förekommer främst på levande träd och indikerar skyddsvärda miljöer med riklig förekomst av asp. Arten hotas av avverkning.

Jättesvampmal Jättesvampmalens larv lever i döda trädstammar av till exempel bok och björk med angrepp av vedsvamp (oftast fnöskticka och björkticka). Kläckhål och rester av larvgångar i äldre fruktkroppar är lätta att känna igen och inventera. Gnagspår av arten påträffades på en fnöskticka växande på björk.

Figur 6. Kartan visar var de rödlistade arterna knutna till träd är påträffade.

Figur 7. En gammal tall med förekomst av den rödlistade skalbaggen reliktböck (*Nothorina muricata*). Arten lever i barken på det levande trädet som utsöndrar kåda i självförsvar. Trädet tar sannolikt ingen skada av reliktböcken eftersom angreppen inte går in i veden.

Känslighet

Förenklat sett kan man säga att ett områdes naturvärden beror på hur länge dess miljö har fått bestå, och trädåldern ger en indikation av naturvärdena. Utifrån detta resonemang går det att översätta ungefär hur lång tid det tar för ett område att utveckla höga naturvärden (figur 8).

För samtliga naturtyper gäller att ju högre naturvärde desto känsligare är de. Ett av de största hoten för biologisk mångfald förutom exploatering av värdefulla miljöer är fragmentering (det vill säga uppdelning av en miljö till flera icke sammanhängande) av naturmiljöer av en viss naturtyp, samt påverkan på spridningssamband genom anläggande av vägar eller bebyggelse.

Generellt kan sägas att områden med lägre naturvärden är enklare att återskapa. Lägre naturvärden som går förlorade vid en eventuell bebyggelse kan kompenseras genom att skapa nya, likartade naturmiljöer i den nya strukturen eller i intilliggande områden.

Skogsnaturtyper är dock mycket svårare att restaurera och återskapa än naturtyper av gräsmarkskaraktär eller andra miljöer som gynnas av störning.

Högre naturvärden, särskilt sådana värden som är knutna till exempelvis gamla träd (hällmarkstallskogar) och skogsmiljöer med lång kontinuitet går som regel inte att återskapa eller kompensera för och bör därmed inte bebyggas. Dessa miljöer är mycket känsliga för ingrepp och uppkommen skada på naturvärdena bedöms vara irreversibel.

Figur 8. Schematisk beskrivning av hur miljöns kontinuitet över tid och dess naturvärde hänger samman.

Inom flera områden är förekomsten av skyddsvärda tallar och ekar riklig. Flera träd har klassats som särskilt skyddsvärda och även åtskilliga arter med högt eller mycket högt signalvärde har påträffats. Vid en exploatering är det av stor vikt att behålla någon form av trädkontinuitet, med träd i olika åldrar för att nya träd ska tillåtas att bli gamla. Detta

då kontinuitet av träd är en viktig förutsättning för att särskilt skyddsvärda träd ska finnas (Länsstyrelsen, 2015).

Rekommendationer och förslag till åtgärder och kompensation

Inom det inventerade finns stor förekomst av skyddsvärda (klass 2) och särskilt skyddsvärda (klass 1) träd. Klass 1-träd har högre naturvärden än klass 2-träd och bör prioriteras och sparas vid en eventuell exploatering. Träd som hyser naturvårdsarter, hålträd och träd med mulmbildning är också viktiga att bevara.

Gamla ekar är generellt ovanliga, både på nationell och internationell nivå, och är viktiga att prioritera och bevara. Inom utredningsområdet och på regional nivå är gamla ekar ovanligare än gamla tallar.

Beroende på trädslag är skyddsvärda träd olika vanliga i olika delar av landet. Hur ofta skyddsvärda träd av olika arter påträffas beror dels på vilken geografisk region som inventeras, men även vilken art det handlar om. Ekar av klass 1 och 2 är ovanliga i Sverige, även om de har en ganska rik förekomst i Stockholms kommun. Gamla och grova ekar är alltid mycket värdefulla och många arter är knutna till dessa gamla träd. Skyddsvärda tallar är ganska vanligt förekommande i Stockholms kommun och län, men är relativt ovanliga i Sverige i övrigt.

Orsaken till att bland annat tall dominerar så starkt bland de skyddsvärda träden är att de ofta växer på riktigt magra substrat exempelvis hällmarker som inte utsatts för skogsbruk samtidigt som de sällan utsätts för rötangrepp.

Grupper med gamla värdefulla träd visar på särskilt viktiga områden att bevara i sin helhet.

- Skogar är känsliga för exploatering som innebär att gamla träd avverkas.
- Skogar är känsliga för avverkning och bortforsling av substrat så som död ved, både i form av liggande stockar och torrakor. Skälet till detta är att arter knutna till träd och olika förmultningsstadiet av ved försvinner. Många arter måste hela tiden ha tillgång till sitt substrat (sin livsmiljö), tar man bort substratet tar man helt bort möjligheterna för arterna att existera.
- Hällmarkstallskogar, där markerna ofta är magra och jordtäcket är tunt, är känsliga för slitage i samband med en exploatering, framförallt i avseende på skador från skogsmaskiner och fordon.
- Hällmarkstallskogarna kan också vara känsliga för slitage från ett ökat besöksstryck.
- Gamla, solbelysta träd är känsliga för bebyggelse intill träden om bebyggelsen skuggar dessa. Flera rödlistade arter kräver solbelysta träd som livsmiljö.
- Gamla träd och så kallade ersättningsträd till dessa måste finnas kontinuerligt inom områdena för att värdena ska kunna finnas kvar.
- Träds rotsystem kan också skadas av bebyggelse som anläggs alldeles för nära intill träden.
- Hällmarkstallskogarna kan på lång sikt hotas om användningen av området innebär att föryngring av träd inte sker, till exempel till följd av hårt slitage.

Referenser

Tryckta källor

Westling, A., (red.), 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Ekologigruppen 2007. Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling. Ekologigruppen AB, genom Stockholms stad.

Ekologigruppen 2018. Fasanvägen. NVI enligt SIS-standard på detaljeringsgrad medel och med tillägg av naturvärdesklass 4.

Naturvårdsverket 2008. Inventering av skyddsvärda träd i kulturlandskapet.

Naturvårdsverket 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Rapport / Naturvårdsverket 5411.

Naturvårdsverket 2009. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser.

Naturvårdsverket 2016. Samråd om åtgärder på särskilt skyddsvärda träd.

Skogsstyrelsen 2000. Signalarter: indikatorer på skyddsvärd skog.

Digitala källor

ArtDatabanken. Artfakta för de påträffade arterna. <http://artfakta.artdatabanken.se> Sidan besökt 2018-12-12

Artportalen. Sökning med polygon inom och strax utanför området, alla artgrupper. Artportalen.se Sidan besökt 2018-12-04

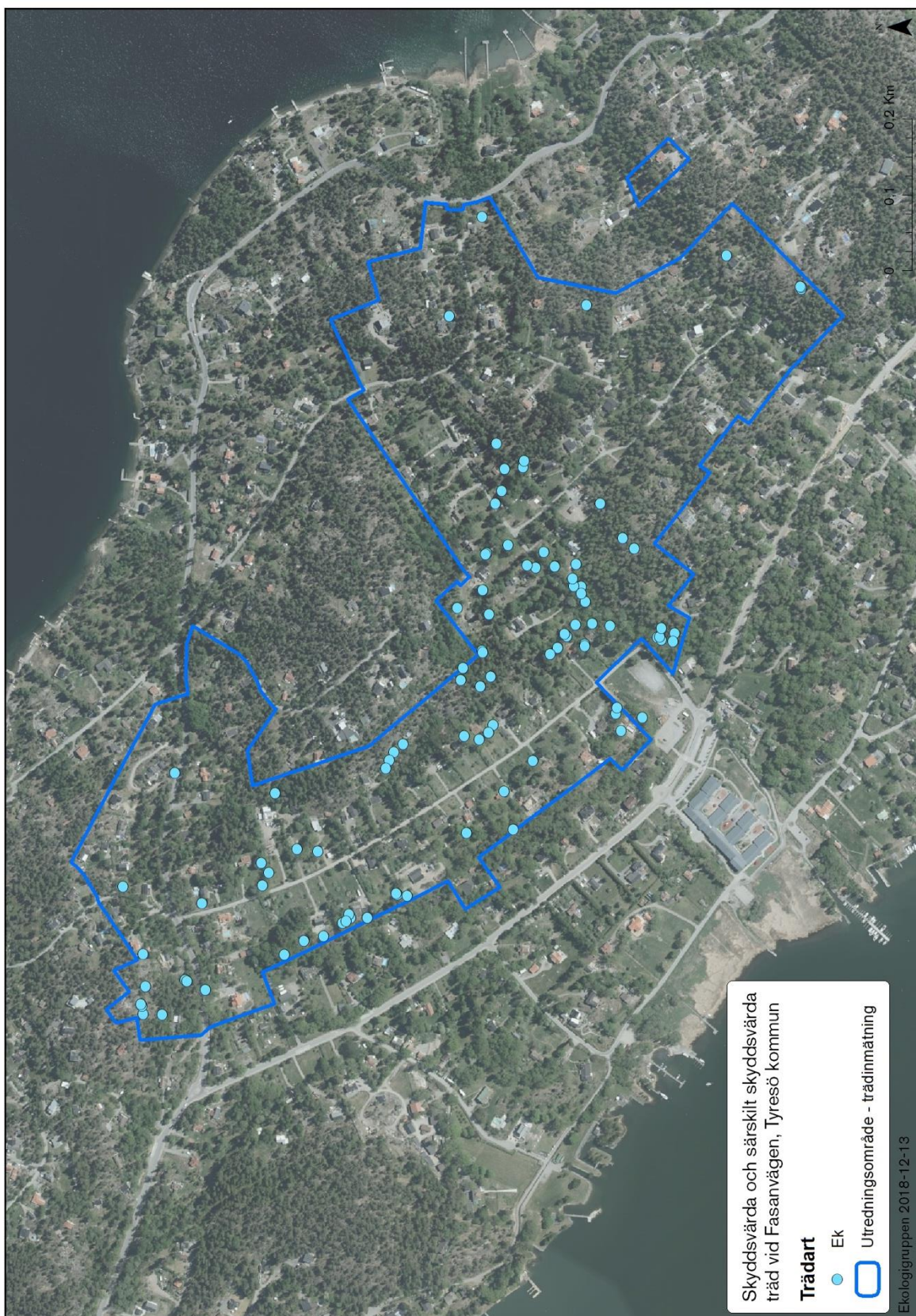
Bilaga 1. Karta över inmätta tallar

Inventering av skyddsvärda träd
Fasanvägen, Tyresö kommun

Karta över de inmätta tallar som bedömdes vara skyddsvärda eller särskilt skyddsvärda.

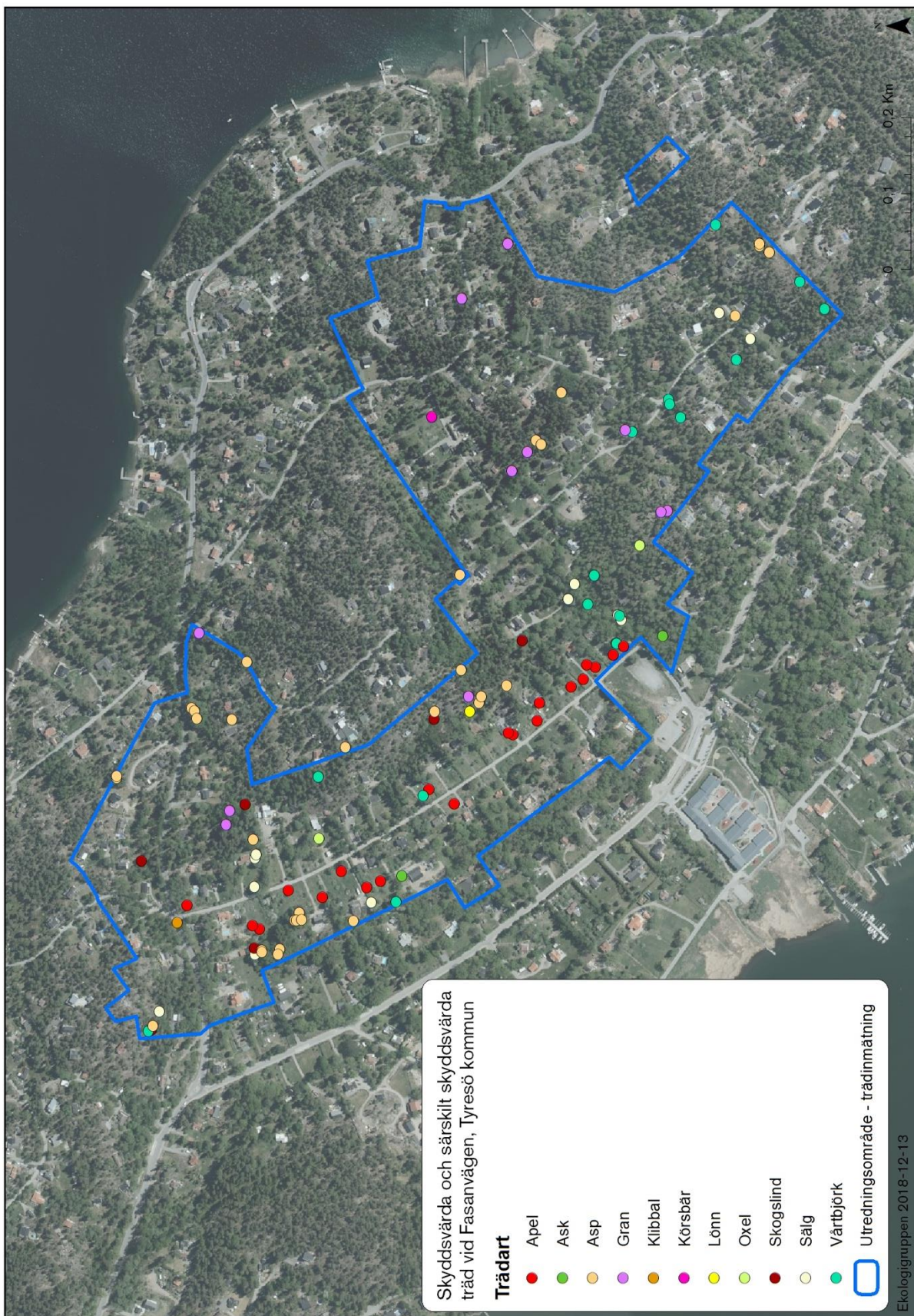
Bilaga 2. Kartor över inmätta ekar

Karta över de inmätta ekar som bedömdes vara skyddsvärda eller särskilt skyddsvärda.

Bilaga 3. Karta över övriga träd

Inventering av skyddsvärda träd
Fasanvägen, Tyresö kommun

Karta över trädslag utöver ek och tall som bedömdes vara skyddsvärda eller särskilt skyddsvärda.

Bilaga 4. Metodik för kartering av särskilt skyddsvärda träd

Detta PM beskriver Ekologigruppens metod för inventering av skyddsvärda träd. Avverkning av skyddsvärda träd kan innebära behov av samråd med länsstyrelsen enligt § 12 MB.

Med *särskilt skyddsvärda* träd avses (Naturvårdsverket 2004):

- a) jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- b) mycket gamla träd; Gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- c) grova hålträd; träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

Särskilt skyddsvärda träd definieras här med utgångspunkt från egenskaper hos det enskilda trädet. Både levande och döda träd ingår i definitionen. Basinventeringen förkortas framöver som BI.

Det är inte bara träd som är *särskilt skyddsvärda* som hyser naturvärden och i sin tur bidrar till att stärka ett områdes naturvärden och dess biologiska mångfald. Som exempel kan yngre träd med håligheter också vara värdefulla och många gånger hysa naturvårdsintressanta arter. Det finns därför behov av att inte bara kartera träd som uppfyller Naturvårdsverkets definition av *särskilt skyddsvärda träd*. Ekologigruppen har således kompletterat Naturvårdsverkets metodik för klassificering av särskilt skyddsvärda träd för att innefatta träd som också hyser andra naturvärden.

Ekologigruppens metodik för kartering av skyddsvärda träd innefattar ytterligare två värdeklasser:

- *skyddsvärda träd* - träd som inom en snar framtid kommer att uppnå kriteriet särskilt skyddsvärda träd.
- och *värdefulla träd* - träd som hyser och har utvecklat naturvärden och som också bidrar till att stärka ett områdes naturvärden.

Tabell 1. Kriterier för och bedömning av trädvärden

I den samlade bedömningen räknas det högsta uppnådda kriteriet (kriterierna Ålder, Storlek, Hålträd, Hamling, Skyddsvärda arter) för att ge träd en viss värdeklass. Exempel; ett träd med en diameter **mindre** än den som anses mycket grovt, men som har en ålder som ligger inom definition för gammalt träd, resulterar i *klass 2, skyddsvärt träd*. Det vill säga att ett klass 2-kriterie har en högre rangordning än ett klass 3-kriterie.

Värdeklass	Ålder	Storlek	Hålträd, mm.	Hamling	Skyddsvärda arter
Klass 1. Särskilt skyddsvärda träd	Mycket gammalt	Jätteträd	Grovt hålträd, >40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad hålighet i huvudstam	Grovt hamlat träd	Hotade arter eller flera rödlistade arter
Klass 2. Skyddsvärda träd	Gammalt	Mycket grovt	Hålträd, <40 cm i diameter i brösthöjd, med utvecklad hålighet i huvudstam	Nästan grovt hamlat träd	Rödlistad art eller flera naturvårdsarter

			Eller träd med utvecklad vedblotta med insektsgnag		Inventering av skyddsvärda träd Fasanvägen, Tyresö kommun
Klass 3. Värdefullt träd	Nästan gammalt	Grovt		Hamlat träd	Förekomst av naturvårdsart

Tabell 1. Definition av gammalt träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 – BI).

Definitionerna av gammalt träd följer den metod som används i basinventering av skyddade områden (Naturvårdsverket 2004). Den överensstämmer också med definitionen av skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverket 2004 med två undantag. Triviallövträd och ädellövträd (förutom bok och ek) klassas som mycket gamla redan vid en ålder på 140 år.

<i>Trädart</i>	<i>Nästan gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige</i>	<i>Gamla träd - ålder (år), BI Södra Sverige</i>	<i>Mycket gamla träd (år), hela Sverige</i>
Ek	≥ 130	150–200	≥ 200
Bok	≥ 100	150–200	≥ 200
Gran	≥ 80	120–200	≥ 200
Tall	≥ 100	150–200	≥ 200
Triviallöv	≥ 65	100–140	≥ 140
Övriga ädellövträd (och hästkastanj)	≥ 80	100–140	≥ 140

Tabell 2. Definition av grova träd (Naturvårdsverket 2004 och 2007 - BI, samt Ekologigruppen - fet stil). Måtten gäller trädiameter mätt i brösthöjd.

<i>Trädart</i>	<i>Grova träd, BI (cm), Södra Sverige</i>	<i>Grova träd, Ekologigruppen (cm)</i>	<i>Mycket grovt, Ekologigruppen (cm)</i>	<i>Jätteträd (cm)</i>
Ask & alm*	≥ 60	≥ 20	≥ 60	≥ 100
Bok	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Ek	≥ 80	≥ 80	≥ 100	≥ 100
Hägg	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Hästkastanj	≥ 80	≥ 80	≥ 90	≥ 100
Oxel	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Rönn	≥ 30	≥ 30	≥ 50	≥ 100
Skogslönn, lindar	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100
Sälg	≥ 40	≥ 40	≥ 60	≥ 100
Tall/Gran	≥ 70	≥ 70	≥ 80	≥ 100
Triviallöv	≥ 50	≥ 50	≥ 70	≥ 100

***Bedömning av de rödlistade träden ask, skogsalm, lundalm och vresalm.**

Eftersom träden ask respektive skogsalm och lundalm i snabb takt minskar på grund av två svampsjukdomar, är de i behov av att särskild hänsyn tas till förekomsterna. Ask är

numera rödlistad som starkt hotad (*EN*), vresalm är sårbar (*VU*) och skogs- och lundalm är akut hotade (*CR*). En lösning för att bevara asken är att spara träd och bibehålla en genetisk variation. På sikt kan det bidra till en ökad genetisk motståndskraft mot sjukdomen hos ask, vilket redan har noterats hos vissa träd. Unga träd är också bevaransvärda då de har överlevt svampsjukdomen, vid tillväxtens kritiska perioder.

Det finns många artgrupper som är starkt knutna till dessa trädarter, som likaså är stadda i minskning (exempelvis flera rödlistade insekter, lavar och svampar). Med ovanstående faktorer i åtanke bedömer Ekologigruppen att träden ask och almar därmed är skyddsvärda redan vid en lägre diameter (diameter på 20 cm eller mer) än andra ädellövträd.

Källor:

Artdatabanken, SLU. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Naturvårdsverket. 2004. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd, rapport 5411.

Naturvårdsverket. 2007. Manual för basinventering av skog.